

Съфинансирано от
Европейския съюз

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ ЗА ЕКСТРЕМИСТКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Холгер Нитиш

София, 2026

1. Въведение

Социалните медии доведоха до революция в комуникацията, позволявайки бързо споделяне на информация и улеснявайки глобалната свързаност. Тези платформи обаче са използвани и от екстремистки организации за разпространение на пропаганда, вербуване на нови членове и координиране на дейности. В допълнение, екстремистките групи използват социалните медии не само за гореспоменатите цели, но и за финансиране на дейността си и осъществяване на сътрудничество, а понякога и за манипулирането на информация. Последното може да върви ръка за ръка с манипулирането на информация от чуждестранни държавни субекти, като крайната цел е разделяне на демократичните общества. Това, от своя страна, дава повече възможности за вербуване на нови членове, придобиване на допълнителни ресурси, както и за обслужване на емоционалните цели на организациите.

Уязвимите към манипулация и вербуване групи от обществото могат да бъдат идентифицирани главно като юноши между 14 и 30-годишна възраст. Разбира се, има изключения, които са под или над тази възраст, но те спадат към същата целева група, чиято уязвимост се определя от използването на социалните медии във всичките им аспекти. Особено по време на кризата с Covid-19 социалните медии бяха пълни с материали с неточна или невярна информация относно пандемията и последиците от нея. Тази дезинформация съчетаваше конспиративни теории с екстремистки идеологии.

Пример за това е приемането от страна на десни групи на конспиративни теории като част от тяхната онлайн комуникация, за да спечелят повече симпатизанти и последователи във виртуалната среда. Това, на свой ред, доведе и до бързото развитие на редица други престъпления. И макар тъмната мрежа обикновено да е голям техен двигател, социалните медии са перфектното пространство за достигане до голям брой хора, привличане на внимание и намиране на последователи.

Няколко форума като „4 chan“ и „8 chan“ са използвани за споделяне на екстремистко съдържание, а „8 chan“ е използван и за излъчване (streaming) на атаки на живо, например в Крайстчърч, Нова Зеландия. Но не всичко спира дотам. В днешно време дезинформация и екстремистко съдържание се споделят във всяка една социална медия. Често срещани са групите в „Telegram“, но също така и „Instagram“ и други платформи. Тази статия разглежда ролята на социалните медии за екстремизма, като предоставя подробен преглед на литературата и казуси по темата, анализирайки как екстремистките групи използват социалните медии, механизмите на онлайн радикализацията и настоящите политически предизвикателства.

2. Литературен преглед

В литературата социалните медии се определят като „процъфтяваща субкултура“, където екстремистите общуват, споделят пропаганда и вербуват нови членове (Meleagrou-Hitchens et al., 2017). Платформи като „YouTube“, „Instagram“ и „Facebook“ са използвани за „прославяне“ на терористични фигури и разпространение на идеологии, свързани с насилие. Възможностите, които социалните мрежи дават за коментиране, споделяне и изпращане на лични съобщения, насърчават „жизнена виртуална общност на джихадистите“, улеснявайки бързо идентифициране и ангажиране на симпатизанти (Meleagrou-Hitchens et al., 2017).

2.1. Социалните медии като инструмент за екстремистка пропаганда и вербуване

Екстремистките организации по целия свят използват социалните медии, за да разпространяват своите идеологии и да вербуват последователи. Насилствени екстремистки групировки като Ал-Шабаб (Al-Shabaab), Боко Харам (Boko Haram) и Ислямска държава (ISIS; ИД) активно използват социалните медии, за да споделят съобщения, видеоклипове и пропаганда с цел достигане до глобална аудитория (UNDP, 2022). Екстремистките групи все по-често използват сложни техники за онлайн маркетинг и ИТ експертиза, за да създават и разпространяват висококачествени пропагандни материали. Според Zeiger и Gyte (2023) терористичните организации активно търсят квалифицирани онлайн маркетингози и ИТ експерти, които да ръководят техните пропагандни кампании, които се разпространяват предимно чрез социални медии като „Facebook“, „Twitter“ и „YouTube“ (стр. 359). Въпреки усилията на платформите за премахване на екстремистко съдържание, свързано с насилие, тези групи са умели в избягването на изображения или видеоклипове с открито насилие, които задействат механизмите за цензуриране на съдържа-

нието, и вместо това се фокусират върху споделяне на лични разкази или истории, които резонират емоционално с потенциалните новобранци (Zeiger & Gyte, 2023).

Например анализ на 1000 профила във „Facebook“, които изразяват подкрепа за ИД, в 96 държави през 2018 г. показва, че „Facebook“ мрежите на ИД продължават да се разрастват в световен мащаб въпреки усилията на платформите за премахване на профили (Zeiger & Gyte, 2023). Тези платформи се използват не само за пропагандни цели, но и за споделяне на личен опит на екстремистки дейци, което насърчава масово подражание и емоционална ангажираност – мощен инструмент за вербуване.

2.2 Стратегии за вербуване и таргетиране на уязвими лица

Екстремистките дейци, които вербуват нови членове, използват социалните медии, за да идентифицират и да се свържат с лица, които считат за податливи на радикализация. Интерактивните функции на социалните медии им позволяват да се ангажират с потенциални новобранци, като подклаждат недоволство, предлагат алтернативни идентичности и осигуряват чувство за принадлежност, което на потенциалните вербувани лица може да им липсва офлайн (Zeiger & Gyte, 2023). Въпреки това, за да избегнат полицейско наблюдение, те често преместват разговорите към криптирани приложения за съобщения като „Telegram“ след като се осъществи първоначален контакт (Zeiger & Gyte, 2023).

Изследвания в Индонезия подчертават как терористични групи като ИД, Хизб ут-Тахрир (Hizb ut-Tahrir; HTI) и Джамаа Аншарут Даулах (Jemaah Ansharut Daulah; JAD) използват социалните медии, за да се насочват към младежи, които са особено уязвими, тъй като формират своята идентичност и търсят цел в живота си (Jain & Vaidya, 2021). Тези групи използват алгоритми на социалните медии, които усилват съдържанието, което привлича вниманието, много-

кратно облъчвайки потребителите с екстремистки перспективи и улеснявайки процеса на саморадикализация (Jain & Vaidya, 2021). Емоционалният и провокативен език, използван от екстремистите – думи като „борба“, „жертва“ и „победа“ – предизвиква чувство за героизъм и неотложност, тласкайки аудиторията към екстремистки действия (Anas, 2020).

2.3. Дигитална трансформация на вербуването – от физически мрежи до дигитални екосистеми

В исторически план вербуването на екстремисти разчиташе до голяма степен на физическа близост, живи социални мрежи и директен контакт. Възходът на социалните медии премахна тези географски и социални бариери, позволявайки на екстремистките групи да достигнат до глобалната аудитория мигновено. Според Института за проучване на междурегионалната престъпност и правосъдие на ООН (UNICRI) терористичните и насилствените екстремистки групи са се възползвали от пандемията COVID-19 и последвалите от нея социална изолация и засилена дигитална ангажираност по време на периодите на локдаун, за да разширят усилията си за онлайн вербуване (UNICRI, 2023).

Социалните медии като „Facebook“, „Twitter“, „YouTube“, „Telegram“ и гейминг платформите са се превърнали в основни места за вербуване, позволявайки на екстремистите да разпространяват пропаганда, да участват в разговори и да изграждат виртуални общности (Australian Government, 2025). Преминаването от традиционно вербуване към дигитални екосистеми е ускорило времевата линия на радикализацията, намалявайки времето от първоначалното излагане на такъв тип съдържание до активното участие в екстремистки дейности (Vision of Humanity, 2025). Важно е да се осъзнае, че в миналото физическият контакт е бил от решаващо значение в повечето случаи на радикализация от определен момент нататък. Към настоящия момент това се променя, тъй като контактът лице в лице вече не е необходим поради новите технологии.

3. Таргетиране на уязвими лица: Психологически и социални измерения

3.1 Характеристики на уязвимите лица

Екстремистките дейци, които са ангажирани с вербуване на нови членове, се фокусират върху лица, проявяващи уязвимости като социална изолация, икономически трудности, кризи на идентичността, политическо лишаване от избирателни права и психологически стрес. Тези уязвимости създават плодородна почва за екстремистки наративи, обещаващи принадлежност, цел и овластяване (Vision of Humanity, 2025). Младите хора са особено податливи поради етапа си на развитие, който включва изследване на идентичността и повишена нужда от социално приемане. Европейската комисия подчертава, че младите хора, изправени пред отчуждение или маргинализация, са основни целеви групи за радикализация чрез социалните медии (European Commission, 2023).

Въпреки това винаги има изключения. Решаващото значение при анализа на проучванията е наличието на известно недоволство у индивидите, свързано основно със силно чувство за несправедливост. Това обикновено е „входната точка“ за екстремистките идеологии.

3.2 Техники за психологическа манипулация

Екстремистките групи използват сложни психологически тактики, за да манипулират уязвими индивиди. Те включват:

- **Рамкиране на наративи:** Представяне на екстремистката идеология като решение на лични и обществени проблеми;
- **Емоционални призови:** Използване на провокативен език за предизвикване на чувства на несправедливост, гняв и неотложност (Anas, 2020);

- Социално валидиране: Създаване на онлайн общности, които подсилват екстремистките убеждения и предоставят социална подкрепа (Jain & Vaidya, 2021);
- Постепенна индоктринация: Постепенно излагане на индивидите на екстремистко съдържание, за да се намали чувствителността и да се задълбочи ангажираността (Vision of Humanity, 2025).

Тези тактики често са персонализирани, като екстремистите адаптират посланията си въз основа на произхода, интересите и онлайн поведението на индивида, към когото са насочени (Zeiger & Gyte, 2023). Тези техники могат да бъдат приложени в различна рамка с цел радикализиране на лицата. Екстремистите често използват комбинация от методи, за да променят мисленето и личността на новобранците. Една от възможностите е менталното програмиране. То се основава на психологическата концепция за ментално програмиране, която има за цел да промени мнението, мислите и вярванията на индивидите. Този принцип е открит от културните изследвания на Хофстедес, но може да бъде използван от екстремистки организации за екстремистки цели.

Менталното програмиране се характеризира с три етапа. При първия етап се извършва т.нар. „размразяване“, което означава, че лицето е доведено до състояние на умствено объркване чрез различни средства като лишаване от сън, злоупотреба с наркотични вещества, пренасищане със сензорни впечатления и използване на страх и тревожност. В следващата стъпка нагласата на индивида се променя чрез повторение, генериране на чувства на омраза, монотонност или създаване на нов език. Последната стъпка е „повторно замразяване“, за да се направи новият начин на мислене дълготраен. Предимството на тази методология е, че тя е гъвкава във времето и може да бъде адаптирана към индивидуалните нужди на тези, към които се прилага (Mansour 2022; Psychologie heute 2010).

4. Стратегии за вербуване в социалните медии

4.1 Създаване и разпространение на съдържание

Екстремистките организации инвестират във висококачествено, емоционално-ангажиращо съдържание, предназначено да привлече и задържи вниманието на потенциалните новобранци. Това включва видеоклипове, мемета (memes), лични препоръки и интерактивни публикации, които наблягат на теми, свързани с борба, героизъм и жертвоприношение (Zeiger & Gyte, 2023).

Използването на лични разкази и призови за масово подражание насърчава потребителите да се идентифицират с „бойци“ и „мъченици“, което спомага за създаването на емоционална свързаност между екстремистите и аудиторията, а това, на свой ред, улеснява вербуването (Zeiger & Gyte, 2023).

4.2 Възползване от функциите и алгоритмите на социалните медии

Екстремистите се възползват от начина на действие на алгоритмите на социалните медии, които дават приоритет на ангажиращото съдържание, а това често води до т.нар. „ехо-стай“, където потребителите многократно са изложени на подобни екстремистки наративи (Prisgunanto et al., 2023). Това алгоритмично подсилване ускорява процеса на радикализация, като нормализира екстремистките възгледи в социалните медии на потребителя.

Интерактивните функции на социалните медии – коментари, лични съобщения, групови чатове – позволяват на екстремистите да инициират персонализирано взаимодействие, да изградят доверие и да преместят разговорите към криптирани приложения за съобщения като „Telegram“ за по-задълбочено индоктриниране (Zeiger & Gyte, 2023).

4.3 Използване на най-новите технологии: изкуствен интелект и виртуална реалност

Изкуственият интелект се превърна в ключов фактор във вербуването на екстремисти. Групировки като Ислямска държава – Хорасан (ISKP; ИД-Х) използват изкуствен интелект, за да автоматизират и персонализират усилията за вербуване, като използват чатботове, които имитират човешкото взаимодействие и приспособяват пътищата за радикализация въз основа на поведението на потребителите (GNET Research, 2025).

Виртуалната реалност (VR) се очертава като инструмент за имерсивна индоктринация и обучение, позволявайки на новобранците да преживеят симулирани бойни и тактически сценарии, като по този начин задълбочават психологическата ангажираност (Vision of Humanity, 2025).

5. Вербуване в специфични дигитални среди

5.1 Социални медии

Основните платформи като „Facebook“, „YouTube“ и „Twitter“ остават централни за вербуването въпреки усилията за модериране на съдържанието. Екстремистите се адаптират, като използват кодиран език, мемета и индиректни послания, за да избегнат това да бъдат засечени от платформите (Европейска комисия, 2023 г.). Тази комуникационна стратегия може да бъде разширена чрез „Instagram“, „Snapshot“ и гейминг платформи и е силно подкрепена от „Telegram“ и „TikTok“.

5.2 Приложения за криптирани съобщения

Приложения като „Telegram“ и „Signal“ осигуряват защитена среда за лична комуникация, позволявайки на екстремистите да участват в директни, ненаблюдавани разговори с потенциални новобранци. Тези платформи улесняват прехода от потребление на публична пропаганда към частна индоктринация и оперативно планиране (Zeiger & Gyte, 2023).

5.3 Онлайн игри и други подобни платформи

Онлайн игрите и свързаните с тях онлайн социални пространства са се превърнали в неочаквани места за вербуване. Насилствените екстремисти използват чат стаи във видео игрите и услуги за предаване на живо (streaming услуги), за да идентифицират и радикализират млади геймъри, като използват интерактивния и завладяващ характер на игрите, за да нормализират екстремистките наративи (Australian Government, 2025).

5.4. Фрагментация и хибридизация на екстремистките идеологии

Екстремисткият пейзаж е все по-фрагментиран и хибридизиран, като младите радикали са повлияни от смесица от идеологии, конспиративни теории и хибридни движения, които съчетават крайнодесен национализъм, религиозен екстремизъм, антиправителствени убеждения и антиглобалистки конспирации (Vision of Humanity, 2025). Тази идеологическа флуидност усложнява мониторинга на вербуването и съответно интервенцията.

6. Казуси

Следват кратки описания на казуси, всеки от които разглежда различен начин на вербуване в дигиталното пространство.

Казус 1: Стратегия за вербуване на Ислямска държава – Хорасан (ИД-Х), основана на изкуствен интелект

Ислямска държава – Хорасан (ИД-Х) е пример за интегрирането на изкуствен интелект (ИИ) във вербуването на екстремисти. ИД-Х използва ИИ, за да създава многоезична пропаганда, да оптимизира видимостта на съдържанието чрез стратегии за ключови думи и хаштагове и да профилира потребителите за целенасочени съобщения (GNET Research, 2025).

Този подход, подобрен с ИИ, позволява на ИД-Х да заобикаля антитерористичния мониторинг, да поддържа идеологическа сплотеност и да разширява базата си за вербуване въпреки териториалните загуби. Използването на чатботове, задвижвани от ИИ, с цел осъществяване на непрекъснато взаимодействие представлява нов етап в автоматизираното вербуване (GNET Research, 2025).

Казус 2: Ислямска държава (ИД) и пропаганда в социалните медии

Ислямска държава (ИД) е един от най-продуктивните потребители на социални медии за екстремистки цели. Групата използва платформи като „Twitter“, „Facebook“ и „Telegram“, за да разпространява висококачествени пропагандни видеоклипове, да набира чуждестранни дейци и да координира атаки в световен мащаб (NIJ, 2020 г.). Тяхното онлайн присъствие създаде „виртуален халифат“, привличайки хиляди новобранци по целия свят. Въпреки поредица от премахвания на профили и съдържание на ИД от социалните медии, ИД се адаптира, като мигрира към криптирани приложения за съобщения. Това илюстрира предизвикателството при премахването на съдържание – дори да се отстрани неподходящо съдържа-

ние в определени социални медии, екстремистите преминават към криптирани приложения.

Казус 3: Крайнодесен екстремизъм в Съединените щати

Данните от PIRUS (2011-2016) показват, че 73,2% от екстремистите в САЩ са използвали социални медии в своя процес на радикализация, като 16,9% разчитат предимно на социални медии (START, 2018). Социалните медии улесниха комуникацията, споделянето на пропаганда и мобилизацията. Следва да се отбележи, че крайнодесните екстремисти широко използват „Facebook“, като често така допълват офлайн мрежите си. Например лицето, извършило пресстрелка в църквата в Чарлстън, и нападателят на джамията в Нова Зеландия са използвали социалните медии, за да предават на живо или да публикуват своите атаки (Съвет за международни отношения, 2019 г.).

Казус 4: Използването на социални медии от Ал-Шабаб в Африка

Ал-Шабаб използва социалните медии, за да разпространява пропаганда, да вербува дейци и да сплашва местното население в Източна Африка (UNDP, 2022 г.). Групата използва „Facebook“ и „Twitter“, за да споделя видеоклипове, целящи „прославяне“ на терористички атаки и разпространение на идеологически наративи. Социалните медии помагат на Ал-Шабаб да запази влияние въпреки военния натиск, показвайки как онлайн платформите поддържат екстремистки групи в конфликтни зони.

Казус 5: Радикализация на десни екстремисти в Европа

Изследване в Холандия и Германия разкрива, че социалните медии са били използвани за разпространение на поляризиращо съдържание, което граничи с екстремистка реторика (WODC, 2021 г.). Въпреки че експлицитното екстремистко съдържание е намалено чрез модерирание на платформата, съдържание, което е на границата,

продължава да поляризира потребителите и да допринася за радикализацията. Алгоритмите на социалните медии, които действат на базата на препоръчване на съдържание, понякога допринасят за увеличаване на излагането на поляризиращо съдържание, улеснявайки формирането на „ехо-стаи“, които засилват екстремистките възгледи.

Десният екстремизъм в Европа представлява сложна и развиваща се заплаха, която все повече използва социалните медии и онлайн платформите за разпространение на идеология, вербуване на последователи и координиране на дейности. Това явление се характеризира с хетерогенен пейзаж от групи и идеологии, вариращи от привърженици на превъзходството на бялата раса и неонацисти до идентитарни движения и антиправителствени военни формирования, често взаимосвързани през националните граници (Европейска комисия, 2021).

7. Онлайн екосистема и комуникационни стратегии

Десните екстремисти в Европа се приспособиха към дигиталната ера, като експлоатираха широка гама от онлайн инструменти, включително основни платформи като „Facebook“, „Twitter“ и „YouTube“, както и периферни и криптирани пространства като „Gab“, „Telegram“, „4chan“ и „BitChute“ (Европейска комисия, 2022). Тези платформи служат като „сигурни убежища“ за екстремистко съдържание, позволявайки на групите да разпространяват пропаганда, да споделят прояви на насилие и да координират атаки с относителна анонимност и минимален надзор.

Интернет също даде възможност за новаторски оперативни стратегии, включително усъвършенствано финансиране чрез криптовалута и групово финансиране (crowdfunding), както и тактики за виртуален тормоз като доксинг и троллинг, насочени към противници или малцинствени групи (Европейска комисия, 2021 г.). Някои групи, като Atomwaffen Division и нейните европейски разклонения, са формирани и организирани почти изцяло онлайн, илюстрирайки преминаване към предимно дигитални екстремистки мрежи (Европейска комисия, 2021 г.).

8. Механизми на онлайн радикализацията

Радикализацията не е просто излагане на екстремистко съдържание, а включва сложни социални и психологически процеси. Изследванията подчертават, че радикализацията изисква както усилия за подсилване на радикалните възгледи, така и социално взаимодействие, като и двете често са улеснени от социалните медии (Science Advances, 2023 г.). Уязвимите индивиди – изпитващи изолация, безпокойство или отхвърляне – са таргетирани чрез персонализирани съобщения, които предлагат принадлежност и цел (ACT Early, 2021 г.).

Алгоритмите на социалните медии могат да допринесат за формирането на „ехо-стаи“ или „кибербалканизация“, където потребителите са изложени предимно на съдържание на други потребители с подобни възгледи, засилвайки екстремистките вярвания (Meleagrou-Hitchens et al., 2017). Някои проучвания сочат, че алгоритмите рядко препоръчват директно екстремистко съдържание, но радикализираните потребители все пак могат да имат достъп и да споделят такива материали (Science Advances, 2023 г.).

8.1. Видове вербуване и комуникация според пола

Екстремистките групи също използват социалните медии, за да се насочат към определени демографски групи, включително жени и деца. Изследване на вербуването на ИД подчертава специфична за пола пропаганда, предназначена да се хареса на жените във връзка с техните ценности и социални роли, като използва кампании в социалните медии, за да ги подготвя и убеждава (NIJ, 2020 г.). Този целенасочен подход използва индивидуалните склонности и социални контексти, улеснени от онлайн взаимодействията.

В Германия се реализира изследователски проект, който се концентрира върху образователния стандарт в салафистките семейства

и анализира образователни ръководства и онлайн източници (все още непубликувани).

8.2. Социални медии и крайнодесен екстремизъм

Крайнодесните екстремистки групи в Съединените щати и Европа все повече използват социалните медии за радикализация, мобилизиране на дейци и координиране на дейности. Анализът на онлайн форумите показва различни идеологически перспективи в крайнодясната общност, като социалните медии играят ключова роля в комуникацията и планирането (NIJ, 2020 г.). Социалните медии също са използвани за предаване на живо на атаки и разпространение на реч на омразата, допринасяйки за насилието в реалния свят (Съвет за международни отношения, 2019 г.).

8.3. Влиянието на социалните медии върху насилието и поляризацията

Съществува документирана връзка между речта на омразата в социалните медии и пиковите на проявите на насилие. Например атаките срещу бежанците в Германия и междуобщностното насилие в Индия и Шри Ланка са свързани с онлайн кампании, насърчаващи омраза (Council on Foreign Relations, 2019). Екстремистките извършители често се саморадикализират онлайн и използват социалните медии, за да разпространяват публична информация за насилствени действия, с което увеличават тяхното въздействие (Съвет за международни отношения, 2019 г.).

8.4. Етични и професионални предизвикателства

Професионалистите, работещи за противодействие на екстремизма, са изправени пред етични дилеми поради публичния и често нерегулиран характер на социалните медии. Психолозите и социалните работници следва да отчитат и рисковете за неприкоснове-

ността на личния живот, докато осъществяват своята професионална дейност, свързана с онлайн борбата срещу радикализацията (Американската асоциация на психолозите, 2021 г.).

Тактики, свързани с нормализирането и популяризирането на екстремистките идеологии

Ключова стратегия, използвана от десните екстремисти в Европа, е нормализирането на техните идеологии чрез „метаполитически“ подходи, насочени към изместване на публичния дискурс и разширяване на границите на приемлив политически дебат (Европейска комисия, 2021)2. Движения като идентитаристкото движение се фокусират по-малко върху изборната политика или насилствените улични действия и повече върху влиянието върху „доминиращия дух на времето“ чрез въвеждане на термини като „ремиграция“ и „джендъризъм“ в общественния дебат.

Тези групи често използват хумор, сарказъм, мемета и конспиративни теории, за да опаковат екстремистките възгледи в „просто шегички“, като по този начин ги правят по-приемливи за по-широка аудитория и същевременно се предпазват от критика (Европейска комисия, 2021). Това стратегическо използване на онлайн културата улеснява разпространението на фалшиви новини и подкопаването на експертния опит, допринасяйки за поляризирана и фрагментирана информационна среда.

Транснационални мрежи и офлайн връзки

Десните екстремистки движения в Европа не са ограничени от национални граници. Например конфликтът в Източна Украйна се превърна в своеобразен център за чуждестранни бойци и физически контакт за десни екстремистки мрежи (Европейска комисия, 2021 г.). Освен това екстремистите участват в международни митинги, концерти и събития, за да изградят лични и организационни връзки, укрепвайки транснационална екстремистка субкултура.

Влияние на социалните медии върху политическия популизъм и екстремизма

Скорешни проучвания показват, че социалните медии значително влияят върху възхода на популистки и екстремистки политически движения в цяла Европа. Изследване, публикувано в „ScienceDirect“ (2024), демонстрира как социалните медии са изиграли важна роля за увеличаване на крайнодесните популистки гласове и разпространение на екстремистки наративи, допринасяйки за политическа поляризация и ерозия на демократичните норми (ScienceDirect, 2024)1.

Скорешни тенденции и предизвикателства

Пандемията COVID-19 и свързаните с нея конспиративни теории като тези около 5G технологията бяха присвоени от десни екстремисти, за да разширят обхвата си и да вербуват нови последователи (Европейска комисия, 2021 г.)2. Движения като протестите на „жълтите жилетки“ в някои страни са инфилтрирани от екстремисти, размивайки границите между легитимното несъгласие и екстремистката мобилизация.

Европейският съюз и страните членки осъзнаха нарастващата заплаха от десния екстремизъм. Докладът на „Европол“ за ситуацията и тенденциите в тероризма за 2020 г. подчертава нарастващото използване на интернет от десните екстремисти за предаване на живо на атаки, разпространяване на манифести и радикализиране на лица в световен мащаб (Европейска комисия, 2021 г.). Транснационалният характер на тези групи налага координиран обмен на разпознавателна информация и съвместни усилия за борба с тероризма.

9. Предизвикателства и отражение върху политиките

Рисковете за сигурността и безопасността са очевидни и ключовият въпрос е какво е необходимо за смекчаване на рисковете, произтичащи от радикализацията и бързото технологично развитие на социалните медии и злоупотребата с тях. Технологичните иновации се развиват с огромна скорост и противодействието на, за съжаление, иновативната злоупотреба на екстремистките организации със социалните медии е от решаващо значение. Отразявайки изложението до момента, това води до следните предизвикателства и препоръки за политики.

9.1 Предизвикателства

Накратко, има няколко ключови предизвикателства, свързани със смекчаване на риска и противодействие на възникващата заплаха:

Ограничения на модерирването на социалните медии: Използването на кодиран език от екстремистите, от една страна, и преминаването към криптирани платформи, от друга, ограничава ефективността на премахването на неподходящо за социалните медии съдържание (Zeiger & Gyte, 2023).

Алгоритмично усилване: Алгоритмите на социалните медии автоматично подсилват екстремистко съдържание, показвайки го на повече потребители, тъй като са устроени така, че да дават приоритет на ангажираността (Prisgunanto et al., 2023).

Екстремистко съдържание, генерирано от младежи: Все по-често самите младежи създават и споделят екстремистки материали, усложнявайки традиционната динамика жертва-извършител (Australian Government, 2025).

Технологична сложност: Технологиите с изкуствен интелект и виртуална реалност повишават сложността на вербуването, изпреварвайки настоящите контрамерки (GNET Research, 2025).

9.2 Препоръки за политики

Да се противодейства на насилствения екстремизъм и радикализацията, като се има предвид влиянието на социалните медии в тези процеси, е от съществено значение за създаването на безопасна и сигурна обществена среда. Няколко препоръки за политики произтичат от предизвикателствата и описаните по-горе методологии, рискове и заплахи:

- Повишаване на дигиталната грамотност: Да се осигурят възможности за повишаване на уменията за критично мислене сред младежите, за да могат да разпознават и да се съпротивляват на екстремистки наративи (Etumnu & Williams-Etumnu, 2023);
- Засилване на отчетността на платформите: Да се въведе прозрачност при модерирването на съдържание и сътрудничеството с правоприлагащите органи (Европейска комисия, 2023);
- Разработване на контрамерки, базирани на изкуствен интелект: Инвестиране в инструменти, базирани на изкуствен интелект, за откриване и противодействие на екстремистка пропаганда (GNET Research, 2025);
- Насърчаване на партньорства с множество заинтересовани страни: Правителствата, технологичните компании, преподавателите и гражданското общество следва да си сътрудничат, за да се справят с предизвикателствата, свързани с вербуването (Australian Government, 2025);
- Подкрепа за устойчивостта на общността: Изграждане на мрежи за социална подкрепа за намаляване на уязвимостите, от които екстремистките групи се възползват (Vision of Humanity, 2025).

10. Заключение

Социалните медии играят ключова роля в дейността на екстремистките организации, като позволяват разпространението на пропаганда, вербуването, радикализацията и координирането на насилствени прояви. Литературата и представените казуси демонстрират сложността на онлайн радикализацията и предизвикателствата при спазването на баланса между обезпечаване на сигурността и защита на свободата на изразяване. Ефективните политически отговори изискват многостранни подходи, включващи регулиране на технологиите, общностно-базирани интервенции и международно сътрудничество.

Ролята на социалните медии като подпомагащо средство за дейността на екстремистките организации, особено на десните екстремисти в Европа, е многостранна и има дълбоки последици. Дигиталната среда се е превърнала в критично бойно поле, където екстремистките идеологии се разпространяват, нормализират и привеждат в действие. Десните екстремисти използват обхвата и анонимността на социалните медии, за да разпространяват наративи, свързани с омразата, да вербуват уязвими лица и да координират насилствени действия, често надхвърляйки националните граници и използвайки както онлайн, така и офлайн мрежи.

Прегледаната литература и представените казуси подчертават, че социалните медии не действат изолирано, за да доведат до радикализация, а служат като мощни фактори, позволяващи и ускоряващи екстремистките процеси. Алгоритмите и дизайнът на платформите могат автоматично, макар и без тяхната цел да е такава, да усилят поляризиращо съдържание, като същевременно екстремистките групи умело използват мемета, хумор и кодиран език, за да интегрират идеите си в тях, избягвайки механизмите за модериране на онлайн съдържанието.

Следователно политическите отговори следва да бъдат всеобхватни и адаптивни, балансирайки императива за защита на де-

мократичните общества от прояви на екстремизъм и насилие с необходимостта от поддържане на свободата на изразяване и неприкосновеността на личния живот. Това включва повишаване на отчетността на платформите, регулиране на алгоритмичните процеси, инвестиране в дигитална грамотност и насърчаване на международното сътрудничество. Освен това, справянето със социално-икономическите и психологическите уязвимости, които екстремистите експлоатират, остава от съществено значение.

Възходът на десния екстремизъм в Европа, както се вижда от скорошните инциденти, свързани с насилие, онлайн мобилизацията и интегрирането на екстремисткия дискурс, изисква спешно и продължително внимание както от страна на политиците, така и от гражданското общество и технологичните компании. Само чрез координирани многоизмерни стратегии могат да бъдат ефективно смекчени сложните предизвикателства, породени от използването на социалните медии за екстремистки цели, като се запази социалното сближаване и демократичната устойчивост.

В допълнение, необходимо е ИТ специалистите да предадат част от своята експертиза за използването на онлайн инструменти за анализ на интернет съдържание на социалните учени (Scrivens et al. 1, 2020: стр. 1417-1435). Някои социолози и криминолози посочват, че изследванията, свързани с радикализацията, в социалните науки не следва да се свеждат единствено до сферата на сигурността. Необходимо е да се анализира и мотивацията на екстремистите, възможностите, които им се предоставят, както и тази тема да излезе отвъд науката, преминавайки на ниво, където радикализацията се превръща в когнитивен проблем на обществото. Интернет помага за разбирането на нови форми на приемане на определени ценности и норми, принадлежащи на друга култура. Социалните мрежи (напр. „Twitter“, „Facebook“) се използват също и за прекъсване на връзки с близки хора и установяване на контакти с непознати (Khosrokhaver, 2014).

11. Източници:

- 1) Act Early (2021): Radicalisation and the Internet
- 2) American Psychological Association (2021). Ethical challenges in social media and extremism.
- 3) Anas, M. (2020). Emotional and Provocative Language in Extremist Propaganda. Journal of Terrorism Studies.
- 4) Australian Government (2025). Australia's Counter-Terrorism and Violent Extremism Strategy.
- 5) Council on Foreign Relations (2019). The role of social media in extremism.
- 6) European Commission. (2021). Contemporary manifestations of violent right-wing extremism in the EU.
- 7) European Commission (2023). Prevention of radicalisation.
- 8) GNET Research (2025, April 11). Automated Recruitment: Artificial Intelligence, ISKP, and Extremist Radicalisation.
- 9) Hassan, R., et al. (2022). Marketing Strategies of Extremist Groups on Social Media. Journal of Digital Extremism.
- 10) International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) (2023). Right-wing & anti-government extremism.
- 11) Jain, S., & Vaidya, S. (2021). A Study on the Role of Social Media in Radicalization and Terrorism. Akta, 419-430.
- 12) Jati, R., & Mamoto, A. (2021). Covert Communication Strategies in Online Extremism. Cybersecurity Review.
- 13) Khosrokhaver, F., (2014). Radicalisation. Paris: MSH PARIS.
- 14) Mansour, A (2022). Interview, Psychologie heute Ausgabe 3
- 15) Meleagrou-Hichens, A. et al. (2017). The impact of digital communications technology on radicalization and recruitment. Chatham House.
- 16) Prisgunanto, H., et al. (2023). Social Media and Self-Radicalization Among Youth. International Journal of Security Studies.
- 17) Psychologie heute Ausgabe 3/2010

- 18) Ressa, M (n.d.). How to stand up a dictator. Goodreads.
- 19) Saltman, E., & Smith, M. (2015). Women and Online Jihadist Propaganda. Studies in Conflict & Terrorism.
- 20) ScienceDirect (2024). Online social media and populism in Europe.
- 21) Scrivens R., Gill P., Conway M. (2020) The Role of the Internet in Facilitating Violent Extremism and Terrorism: Suggestions for Progressing Research. In: Holt T., Bossler A. (eds) The Palgrave Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78440-3_61
- 22) Shaw, A. (2023). Social media, extremism and radicalization. In Science Advances
- 23) United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). (2023). Malicious use of social media by terrorists, extremists, and criminals.
- 24) United Nations fact finding Mission (2019): Hate Speech on Social Meddia. In Council of Foreign Relations.
- 25) Vision of Humanity (2025, March 21). Youth Radicalisation: A New Frontier in Terrorism and Security.
- 26) Winter, C. (2015). Women in ISIS: Propaganda and Recruitment. International Centre for the Study of Radicalisation.
- 27) Zeiger, S., & Gyte, D. (2023). Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet. In Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness (pp. 359-370). International Centre for Counter-Terrorism.

Тази аналитична статия е създадена в рамките на проект „Укрепване на капацитет, обмен на опит и изследователска дейност в сферата на сигурността“, с номер BG65ISPR001-3.004-0002, по договор № 812108-68-02.10.2024, финансиран по Програмата на Република България по фонд „Вътрешна сигурност“ за периода 2021 – 2027 г.

Цялата отговорност за съдържанието на материала е на неговия автор и фондация „Европейски институт“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ЕС и Отговорния управляващ орган.